

Talar vi fortfarande om det paulinska privilegiet?

Katolska utskottet för äktenskap och familj

ISBN
978-91-519-6503-1
Imprimatur
Biskop Anders Arborelius
2020-09-15

Talar vi
fortfarande
om det
paulinska
privilegiet?

Översättningar av Göran Fäldt

Talar vi fortfarande om det paulinska privilegiet?

Ja, det måste vi, även om det vid första anblick verkar stå i strid med äktenskapets oupplöslighet. Alla är väl bundna enligt Bibeln, menar vi som troende kristna och tänker på Jesu ord till fariséerna som ville sätta honom på prov, som ju framgår av Matteusevangeliet 19. Vi tror på oupplösligheten därför att vi har Jesu ord på den, när han säger ”Det Gud fogat samman får människan alltså inte skilja åt”.

Det finns ändå fall där makar inte kan vara bundna vid varandra enligt lagen i Nya testamentet. När och varför skulle det i så fall vara moraliskt möjligt och rätt att upplösa ett äktenskapligt förbund? För att förstå det måste vi titta närmare på makarnas situation. Det avgörande är om de är döpta, om båda är det eller bara en är det. Och vad som händer med deras ”naturliga” äktenskap om de senare tar emot det heliga dopet. Om båda gör det, eller om en gör det.

Uttrycket ”privilegium” måste närmare förklaras. Inte en *rätt* utan ett *privilegium*! Vad innebär det?

Katekesen (1992; § 2382) säger klart och tydligt att skilsmässa mellan gifta döpta inte är rätt enligt kristen lag. Vi läser följande: ”Herren Jesus betonade Skaparens vilja från begynnelsen; han ville att äktenskapet

skulle vara oupplösligt (Matt 5:31-32; 19:3-9; Mark 10:9; Luk 16:18; 1 Kor 7:10-11). Han avskaffade de former för tolerans av skilsmässa som vunnit insteg i den gamla lagen (Matt 19:7-9). Mellan döpta katoliker kan ett ingånget och fullbordat äktenskap inte upplösas av någon mänsklig makt eller av något annat skäl än genom döden (Kanoniska lagen, 1983, § 1141)”.

Dock skriver S:t Paulus i Första brevet till Korinthierna (7:10-16) att det är möjligt. Han visar med sina ord de troende kristna vägen, och han vilseleder dem inte.

S:t Paulus skriver sina brev
Valentin de Boulogne
(1591-1632)

Låt oss bara innan vi lyssnar till honom inlednings-

vis komma ihåg att frihet och ömsesidigt samtycke till äktenskap är bindande enligt gudomlig lag men inte samtidigt sakrament om mannen och kvinnan inte är döpta och alltså inte hör till Kristi kropp. Guds vilja och lag gäller alla människor på olika sätt, beroende på om de är döpta eller inte.

”De gifta ger jag denna föreskrift som inte är min utan Herrens: en hustru får inte lämna sin man – men gör hon det ändå, skall hon förbli ogift eller försona sig med mannen – och mannen får inte skilja sig från sin hustru. Till de övriga säger jag själv, inte Herren: om någon broder har en hustru som inte är troende men är villig att leva med honom, får han inte skilja sig från henne. Och om någon kvinna har en man som inte är troende men är villig att leva med henne, får hon inte skilja sig från honom. Ty mannen som inte tror har helgats genom sin hustru, och hustrun som inte tror har helgats genom sin troende man. Annars vore era barn orena, inte heliga som nu. Men om den som inte tror vill skilja sig, så må han göra det. I sådana fall är den troende brodern eller systemen inte bunden. Gud har kallat er att leva i frid, och hur vet du, kvinna, att du kan rädda din man och du, man, att du kan rädda din hustru?”

Kardinal Jorge Medina Estévez (född 1926 i Chile)

Kardinal Jorge Medina Estévez skriver i sin bok ”Som man och kvinna skapade han dem” – om äktenskapet och familjen – på spanska 1997, på engelska 2003 (Ignatius Press), under rubriken *Upplösning av det äkten-skapliga bandet* (Dissolution of the Marriage Bond, sid 82):

”Vi har sagt att om ett äktenskap har ingåtts av två döpta personer och det sedan fullbordats genom den

normala sexuella akten, kan ett sådant band inte upplösas av någon mänsklig makt. Om något av dessa två element saknas, de båda parternas dop eller fullbordandet, är ett så ingånget äktenskap inte fullständigt oupplösligt, utan snarare, *i vissa fall*, möjligt att upplösas. Låt oss titta närmare på de tre fall i vilka den katolska läran medger och uttalar upplösning av det äktenskapliga bandet.

Det första fallet gäller det äktenskap som sägs vara ”*ratificerat och icke fullbordat*”. Det antas att båda parter på giltigt sätt uttryckt samtycket och att de är döpta. Dock har de inte varit sexuellt förenade, inte på grund av impotens (vilket skulle vara grund för ogiltigförklaring), utan av andra skäl. Det är inte det vanliga men det kan hända och sådant händer. Båda, eller en av dem, kan *i det fallet vända sig till Påven, med en anhållan att han ”ger dispens” från äktenskapet eller upplöser det*. Här är det *inte fråga om ogiltigförklaring*, eftersom äktenskapet är giltigt, utan mer en *dispensering från bandet*, beviljat av Påven.

Det krävs här att anhållan görs genom ordinarie myndighet på den plats där parterna är bosatta för att Påven ska kunna bevilja upplösningen. /.../

Det finns också en annan situation där ett ratificerat och icke fullbordat äktenskap kan upplösas till och

med utan påvlig dispensering. Det händer om en av parterna inträder i ordenslivet och avlägger löften.

Det andra fallet är det ”paulinska privilegiet” som har sitt namn från ett stycke av S:t Paulus (1 Kor 7:12-16). Det som antas här är att två personer har gift sig när båda var icke-kristna och därför inte döpta. Om en av makarna sedan mottar dopet medan den andra parten förblir icke döpt och lämnar äktenskapet, har den döpta maken eller maken rätt att ingå äktenskap med en annan person och när detta äktenskap ingås, upplöses det första. Det ska förstås så att den icke döpta parten ”lämnar äktenskapet” när han eller hon klart och tydligt inte samtycker till att leva med den part som tagit emot dopet, eller när han eller hon inte godtar en samlevnad i frid som inte ringaktar Gud.

I vart fall krävs det att den icke döpta parten tillfrågas, det vill säga formellt får ta ställning till frågan om han eller hon vill ta emot dopet eller, åtminstone, är villig att leva tillsammans med den andra parten i fridsam samlevnad utan att Gud ringaktas. Denna ”frågeframställan” går vanligtvis igenom med hjälp av den lokala kyrkliga myndigheten; om så inte är möjligt, kan det ske privat men på ett sådant sätt att det är möjligt att bevisa den icke döpta partens tydliga avvisande av en sådan form av samlevnad.

Det tredje fallet som har namnet ”trosprivilegiet” (det en gång använda begreppet ”petrinska privilegiet” är inte längre aktuellt, övers. anm.) inträffar när äktenskapet ingåtts giltigt mellan två personer, av vilka *en är döpt men den andra inte*. I ett sådant fall kan den döpta personen av allvarliga skäl anhålla om upplösning av Påven.

Det framgår alltså här att upplösning av ett ”ratificerat och icke fullbordat äktenskap grundas på att fullbordandet uteblir; i fallet med det paulinska privilegiet och trosprivilegiet framgår möjligheten till upplösning av det faktum att en av parterna inte mottagit dopet. I fallet med ett ratificerat men icke fullbordat äktenskap och i fallet med trosprivilegiet är den Helige Fadern den som fäller avgörandet.

När man kommer i kontakt med fall som beskrivits här, är det en god försiktighetsåtgärd att tillfråga en expert på den kanoniska lagen och undvika att ta ställning utifrån ytliga uppfattningar eller känslomässiga skäl. I varje stift finns kompetenta personer som kan tillfrågas i dessa frågor.”

Framställningen i kardinal Estévez’ bok kan också jämföras med den franska ”Les Temps Apostoliques” 1 er Siècle av Jean Dauvillier (Sirey, Paris, 1970), avd. IV, sektion VI (sid 405-406) som diskuterar det paul-

inska privilegiet (*Le privilège paulin*). Jean Dauvillier (1908-1983) var rätthistoriker, verksam som professor bland annat i Toulouse, Frankrike.

Grundat 1876 på platsen där S:t Dominikus bodde i Toulouse

Jean Dauvillier kommenterar paulinska privilegiet på följande sätt:

S:t Paulus ger bara ett enda undantag för regeln om oupplösligheten och citerar 1 Kor 7: 12-16:

”De gifta ger jag denna föreskrift som inte är min utan Herrens: en hustru får inte lämna sin man – men gör hon det ändå, skall hon förbli ogift eller försona sig med mannen – och mannen får inte skilja sig från sin hustru. Till de övriga säger jag själv, inte Herren: om någon broder har en hustru som inte är troende men är villig att leva med honom, får han inte skilja sig från henne. Och om någon kvinna har en man som inte är troende men är villig att leva med henne, får hon inte skilja sig från honom. Ty mannen som inte tror har helgats genom sin hustru, och hustrun som inte tror har helgats genom sin troende man. Annars vore era barn orena, inte heliga som nu. Men om den som inte tror vill skilja sig, så må han göra det. I sådana fall är den troende brodern eller systemen inte bunden. Gud har kallat er att leva i frid, och hur vet du, kvinna, att du kan rädda din man och du, man, att du kan rädda din hustru?”

Han förklarar att han i denna fråga inte har en föreskrift att förmedla från Herren. Kristus har alltså inte uttalat sig om problemet och aposteln hänvisar i sin bedömning varken till en personlig uppenbarelse eller till Kyrkans tradition. S:t Paulus bygger sin föreskrift på den egna försiktigheten; den härstammar från ho-

nom själv. Men han utfärdar den i alla fall i sin egen-
skap av apostel som fått makten att utfärda den Nya
lagens regler. Vi står här, under vissa uppfyllda, be-
stämda omständigheter, i närvaro av en verklig skils-
mässa.

S:t Paulus rekommenderar den troende parten, man-
nen eller hustrun, att inte avvisa den icke troende
parten. Mannen och hustrun bedöms ur ett jämställd-
hetsperspektiv – enligt regeln på det kristna äkten-
skapets område, i vilket de moraliska förpliktelserna
är desamma för båda parter. Han anger som skäl att
den icke troende parten helgas av den troende kristna
parten. Detta innebär inte på något sätt att helgelsen
överförs genom kontakten – som är ett främman-
de begrepp i Nya testamentet. Men de gifta sätts i ett
tillstånd av icke orenhet, så att deras förening, ur den
troende partens synvinkel, inte kan betraktas som en
orenhet, alltså som en profanation av äktenskapet.
Dessutom kan den icke troende parten erfara att han
eller hon dras in i den kristna gemenskapens inre kret-
sar, som är de heligas gemenskap; han eller hon får
kännedom om en kristens liv genom bönen och före-
dömet och får en smak själv för ordet som förkunnas
och levs och upptäcker kanske till slut möjligheten till
omvändelse. Barnen de får är inte oheliga; man kan
alltså säga att de i den kristna lagens mening är legiti-
ma barn. Och S:t Paulus betecknar dem till och med

som heliga. Detta uttryck skulle inte kunna förstås så att de inte föds med den ursprungliga orenheten. Men bara genom det faktum att de fötts av en kristen hör de redan till den kristna gemenskapen med dess nådegåvor. De fostras i en kristen miljö och har framför sig den kristna initiationen en dag. Det kan ske i en ålder som blir lämplig då.

S:t Paulus vänder sig genom sin hållning mot den judiska uppfattningen som är betydligt mer rigorös. Proselyters barn betraktades inte som födda i lagens ”helighet”, annat än om deras far och mor övergått till judendomen.

Men aposteln ställer ett villkor för att äktenskapet ska bestå. Den icke troende parten måste samtycka till livsgemenskap med den kristna parten. Det innebär att de vigda lever ett gemensamt liv i enlighet med äktenskapets kristna lag. Man skulle alltså inte kunna säga att den icke troende samtycker till livsgemenskapen om han vill tvinga den kristna parten att praktisera den hedniska kulten eller om han motsätter sig att barnen fostras i de kristna känslorna.

I det fallet kan den kristna parten utöva sin rätt att ensidigt förkasta den icke troende parten. Han avslutar alltså äktenskapet genom att fullfölja sin rätt fram till ett fullständigt avvisande så som det tillåts enligt

lagen i staden Korinth som i det hänseendet tycks ställa makarna på en jämställdhetsnivå. Och om den icke kristne gifte inte vill upprätthålla äktenskapet och själv använder sig av förkastelsen, är den kristna parten befriad. Denna är inte förpliktad att försöka hindra förkastelsen.

I dessa fall där den icke troende parten själv vill bryta samlivet eller skulle samtycka till att vidmakthålla det utan hänsyn till den kristna lagen blir förhoppningen att omvända honom eller henne osannolik. Det tycks också vara S:t Paulus' avslutande reflexion. Att till vilket pris som helst vilja upprätthålla relationen riskerar att utsätta den kristna partens själ för stor fara och liksom barnens, som skulle vända sig mot kristendomen.

S:t Paulus medger att det då skulle finnas ett äktenskapligt avbrott. Under sådana omständigheter är inte brodern eller systemen bunden, förslavad. Vad han säger mellan raderna är att den kristna parten är fri att finna en ny relation eftersom äktenskapet inte existerar längre. Det är de slutsatser man måste komma fram till efter att ha läst S:t Paulus' ord från den tid då han dikterade brevet och det är så Kyrkan alltid tolkar det”.

Frågan vi ställde oss i början av den här diskussionen var om vi fortfarande talar om det paulinska privile-

giet. Det kan vi göra och det bör vi göra både för att vi tror på äktenskapets oupplöslighet enligt det nya förbundets lag i Jesus Kristus. Vi förstår att det kan finnas relationer där oupplösligheten inte är rätt eller måste upprätthållas. Vi har Kyrkan till vår hjälp att förstå de avvikande fallen. De kan också undervisa oss om heligheten i äktenskapets sakrament. Dess natur och väsen är av Gud den Treenige givna för människosläktets bestånd och eviga frälsning.

”De gifta ger jag denna föreskrift som inte är min utan Herrens: en hustru får inte lämna sin man – men gör hon det ändå, skall hon förbli ogift eller försona sig med mannen – och mannen får inte skilja sig från sin hustru. Till de övriga säger jag själv, inte Herren: om någon broder har en hustru som inte är troende men är villig att leva med honom, får han inte skilja sig från henne. Och om någon kvinna har en man som inte är troende men är villig att leva med henne, får hon inte skilja sig från honom. Ty mannen som inte tror har helgats genom sin hustru, och hustrun som inte tror har helgats genom sin troende man. Annars vore era barn orena, inte heliga som nu. Men om den som inte tror vill skilja sig, så må han göra det. I sådana fall är den troende brodern eller systemen inte bunden. Gud har kallat er att leva i frid, och hur vet du, kvinna, att du kan rädda din man och du, man, att du kan rädda din hustru?”

S:t Paulus aposteln
Första brevet till Korinthierna (7:10-16)

Katolska utskottet för äktenskap och familj 2020